
Review: Participacija v dveh delih

Reviewed Work(s): Participatory Workshops: a sourcebook of 21 sets of ideas and activities by Robert Chambers; Participation: the New Tyranny? Zed Books by Bill Cooke and Uma Kothari

Review by: Katarina VIŠNAR

Source: *Urbani Izziv*, Vol. 15, No. 1, Koridorji in poselitev / Corridors and settlement (junij, 2004), pp. 79-80

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180515>

Accessed: 04-07-2025 11:08 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Katarina VIŠNAR

Participacija v dveh delih

Robert Chambers (2002, drugi ponatis 2004) Participatory Workshops: a sourcebook of 21 sets of ideas and activities, Earthscan.
Bill Cooke (ur.) in Uma Kothari (ur.) (2002) Participation: the New Tyranny? Zed Books.

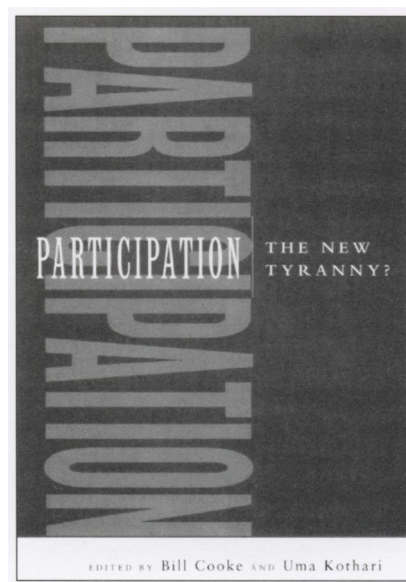
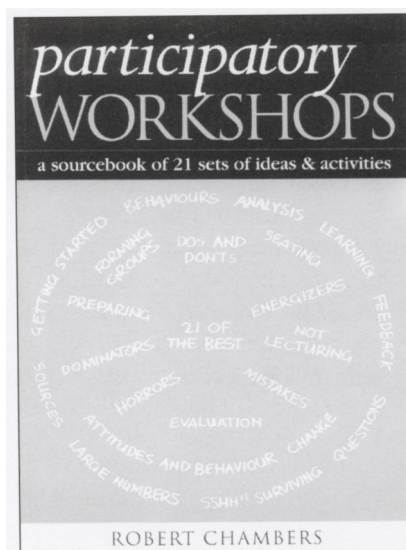
Participatorni diskurz se je v zadnjem desetletju udomačil v marsikaterem kotičku tako planerske teorije kot tudi prakse. Sodelovanje v odločanju je zlahka možno videti kot tisti ultimativni izkaz demokracije, v katerem je laično, marginalno in lokalno (končno) prišlo do besede. Moč ideje participacije lahko bremo tudi v svojevrstni – apriorni – moralni neoporečnosti, ki jo ta nosi v sebi. Obe knjigi, o katerih teče beseda v tej recenziji, sta vsaka po svoje, na marginah participatornega diskurza: prva, Chambersova, onkraj znanstvenoraziskovalnega *mainstreama*, in druga, ki sta jo uredila Bill Cooke in Uma Kothari, onkraj vsesplošno uveljavljenega poveljevanja participatornih praks.

Priročnik, ki ga je spisal Robert Chambers, je nastal na temelju dobrega desetletja njegovih izkušenj pri pripravi in izvedbi participatornih delavnic. Ta izdaja je že tretja po vrsti, kar je zelo zgovoren podatek o *priročnosti* knjige, če vemo, da je prvič izšla pred komaj dvema letoma. Neizpodbitni šarm, ki ga izžareva, je v njeni preprostosti in praktičnosti, kar se kaže v obilici idej in nasvetov za pripravo in vodenje participatornih delavnic. Magična številka 21, ki se pojavi tako v naslovu kot številu podpoglavij in tudi posamičnih nasvetov, je menda izbrana brez trdnjega konceptualnega razloga (*ker je tako zabavno*, pove Chambers), čeprav ne moremo zanikati določenega konotativnega podtona – v mislih imam seveda Agendo 21.

V *Participatory Workshops* ne samo, da izvemo marsikaj o tem, kako pripraviti delavnico, kako vse lahko razdelimo ljudi v skupine, kako prebuditi in spodbuditi (opogumiti) udeležence in udeleženke takrat, ko zadremajo, in tako naprej; Chambers ne odpove s svojimi nasveti niti tedaj, ko je treba pogledati tako v najpogostejše kot tudi najbolj *pasje* napake, ki se lahko pripetijo pripravljavcem takšnega dogodka. Če kaj, potem njegov pristop odlikuje nadvse dobrodošla sproščenost. Tudi resne stvari so lahko zabavne in Chambers se trudi, da bi nam to idejo kar se da približal.

Praktični nasveti o pripravi in izvedbi participatornih delavnic so eno, podstat participatornih praks pa nekaj drugega. Zato velja omeniti, da je prav Robert Chambers, sicer svojevrstni britanski *guru* participacije, tarča izvrstno argumentirane in poglobljene kritike Henkla in Stirrata (glej njun prispevek *Participation as Spiritual Duty; Empowerment as Secular Subjection* v *Participation: the New Tyranny?*). Chambers, ki je svoje izkušnje nabiral po vsem svetu, je tako Henkel in Stirrat, zelo naklonjen predalčkanju istega v binarne oponente, kot so »moralno spridena severna polobla« proti »moralno dobri južni polobli«, moški/ženske, bogati/revni ali pa urbano/ruralno. Bistvo (resda pri Chambersu nikoli ubesedene) *nove ortodoksije* naj bi bilo skrito v globoko krščansko pobarvani ideji o »dnevu, ko bodo revni postali bogati« in se bo

»svet postavil na glavo«. Torej, v ideji duhovne odrešitve. Vsekakor zelo spolzek teren! Zato se moralna korektnost participatornega odločanja v knjigi *Participation: the New Tyranny?* drzno sprašuje, češ da gre za zavajajoč mit, ki zakriva

dejstvo, da je participacija v večini primerov implementirana *od zgoraj*, da v podstati odseva lokalna razmerja moči ter da jo je mogoče v skrajni posledici razkriti kot kompatibilno z načrtovanjem *od zgoraj navzdol* – proti kateremu načeloma nastopa. Vse to govori v prid trditvi, da participacija ostaja način govorenja, in ne način, kako se stvarjem dejansko streže. Nato so v prispevkih identificirane težave s participatornim pristopom, kot je naivno pričakovanje, da sta motivacija in vednje sodelujočih v procesu avtentična, ob sočasnem spregledanju dejstva, da participatorna retorika vsebuje določene kvazireligiozne momente ter da v resnici maskira resnično skrb njenih izvajalcev – in ta je ohranjanje položajev in razmerij moči, kajti poudarjanje intervencij

na mikroravnih lahko zabriše oziroma ohranja neenakost in nepravilnost na makroravnih.

Knjiga je nastala kot skupek prispevkov z enako naslovljene konference, ki so jo pripravili na manchesterški univerzi. Osnovni namen konference je bilo razkrivanje moralne tiranije, ki se vsiljuje z besednjakom participacije. Participatorna praksa se z ubikvitarnim povečevanjem, uspešno izogiba vplivom (tako in tako redkih) negativnih kritik, zato se je posledično uveljavila do razsežnosti, kjer je kot metoda prenehala biti vprašljiva. Od tod misel, da gre za nekakšno tiranijo, kar je res pomensko zelo oster izraz, a urednika trdno stojita za njim ter opredelita tri tipe participatorne tiranije:

- tiranijo odločanja in nadzorovanja,
- tiranijo večine, in na koncu
- tiranijo metode.

Vse to je v direktnem nasprotju z idejo, da participacija odpira možnosti umeščanja laikov v središče odločanja. Zato je tudi možno zahtevati, kot urednika na koncu skleneta, da se pri vsakem resnem poskusu ohranjanja načrtovanja z uporabo participacije sprejme možnost, da kot metoda morebiti sploh ni vredna ohranjanja.

Heretično.

Mag. Katarina Višnar, univ. dipl. um. zgod., Urbanistični inštitut RS, Ljubljana
E-pošta: katarina.visnar@urbinstitut.si

Katarina VIŠNAR

Slikovni slovar varovanja arhitekture

Ernest Burden (2004) *Illustrated Dictionary of Architectural Preservation*, McGraw-Hill.

Ernest Burden je eminenca v ameriškem gibanju za varovanje arhitekturne dediščine. Svojo profesionalno pot na tem področju (kot arhitekt in konservator) je začel pred štiridesetimi leti, ko mu je uspelo ustvariti obsežno fotodokumentacijo viktorijanskih neogotskih stavb, preden so bile porušene znotraj revitalizacijskega programa San Franciscu. Domačemu bralstvu bo verjetno znan po svojem prejšnjem delu podobnega značaja, kot ga ima pričujoča knjiga, namreč *Illustrated dictionary of architecture*, ki je pred leti izšla pri isti založbi.

Četudi bi pričakovala, da me navduši, sem se ob prelistavanju knjige znašla prežeta s sila mešanimi občutki. Burden izhaja iz ameriškega okolja in ne primerja razlik

med britansko in ameriško strokovno terminologijo, kar je škoda (na primer pri pojmu *landmark*, ki v ameriškem izrazoslovju nadomešča tisto, kar bi bil pri nas kulturni spomenik ali dediščina, hkrati pa je vsebinsko obsežnejši kot naš izraz in tudi kot britanski strokovni termin *listed building*, ker ne pomeni nujno samo zakonsko razglašene strukture). Iz evropske perspektive gledano se zdi nenavadno, da slovar, ki ima za svojo temo varovanje stavbne dediščine, vsebuje Charlesa Moora in njegovo Piazza d'Italia (New Orleans, 1975), ki je s svojo postmodernistično interpretacijo arhitekturne zgodovine v posmeh celotni varstveni filozofiji, kakršna je bila spočeta v Angliji, a Williama Morrisa, očeta nevladnega gibanja za zašči-

to arhitektonske dediščine v anglosaškem svetu, Burden še omeni ne. John Ruskin je začuda tu, drugih imen, vezanih na kontinentalno-evropske tradicije varstva arhitekturne dediščine (Viollet-le-Duc, Riegl ...) pa ni najti.

Lepo število gesel je koristno obogateno s fotografijami avtorja (žal ponekod ne preveč kakovostnimi) in tudi krajšimi študijami primerov. Bralcem in bralkam se bo morebiti zazdelo, da pri izboru predstavljenih del Burden ni sledil kakšnemu trdnemu konceptu, temveč da je upošteval načelo naključnega izbora zanimivosti evropske in ameriške provenience, ki mu jih je uspelo obiskati in so se mu zdele zadosti zanimive za uvrstitev v slovar. In četudi je v slovar uvrstil ar-